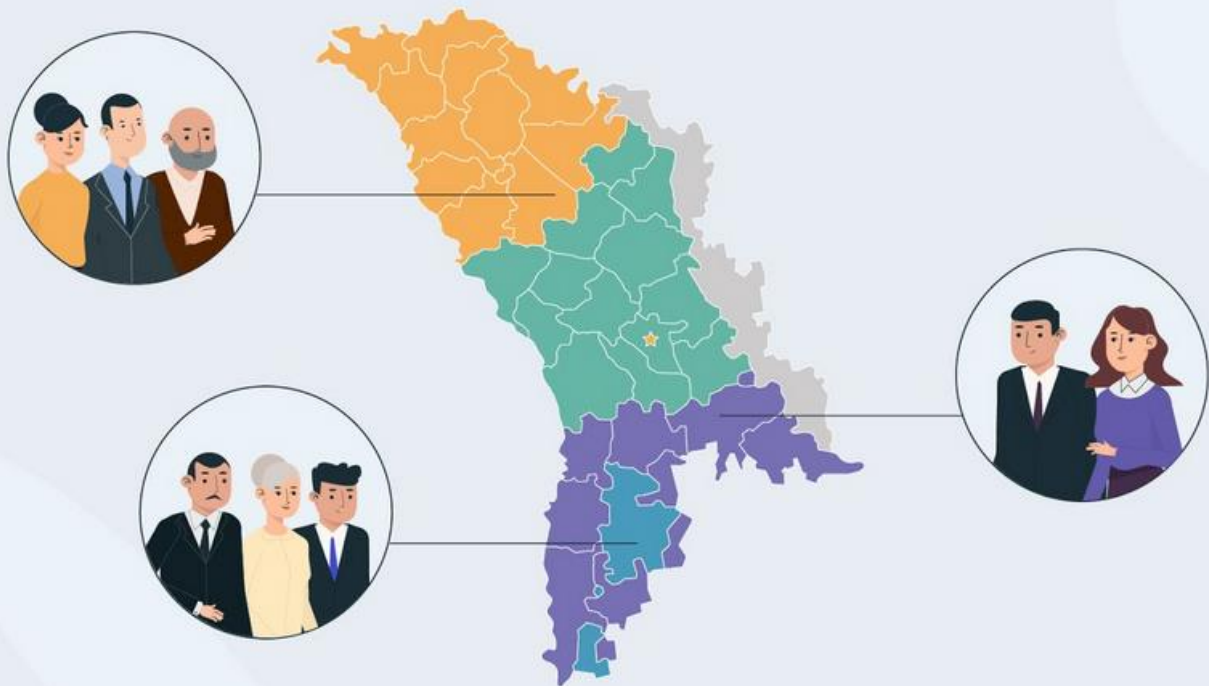

CONSILIUL REGIONAL PENTRU DEZVOLTARE

GHIDUL Membrului Consiliului Regional pentru Dezvoltare al Regiunii UTA Găgăuzia

Comrat, 2021

Cuprins

Abrevieri	3
Bun găsit!	4
Capitolul 1. Ce este dezvoltarea regională?	5
1.1. Prezentarea regiunii	7
1.2. Proiecte de dezvoltare regională	7
Capitolul 2. Ce face Consiliul regional pentru dezvoltare?	8
Capitolul 3. Cum funcționează Consiliul regional pentru dezvoltare?	11
3.1. Constituirea, membrii și conducerea CRD	11
3.2. Ședințele CRD: reguli și proceduri	12
3.3. Platforme sectoriale ale CRD	13
3.4. Activitatea CRD în afara ședințelor	14
Capitolul 4. Instrumente pentru membrii CRD	16
4.1. Cum păstrăm legătura între ședințe	16
4.2. Secretariat, logistică și buget	18
Capitolul 5. Relația cu mass-media: vorbiți despre prioritățile regiunii!	19
Capitolul 6. Etica și conduita membrilor CRD	20
Capitolul 7. Contacte utile	21

Prezentul Ghid a fost elaborat în cadrul proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale”, care este implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM), cu suportul financiar al Ministerului German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ).

Opiniile exprimate în acest Ghid nu reflectă neapărat punctul de vedere al Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) și/sau al Ministerului German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ).

Prezentul ghid a fost elaborat cu suportul Luciei Aprodu, expertă în comunicare

Abrevieri

ADR	Agencia de Dezvoltare Regională
APL	Administrație Publică Locală
CNCDR	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	Consiliul Regional de Dezvoltare
CRS	Comisie Regională Sectorială
DR	Dezvoltare Regională
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
GIZ	Agencia de Cooperare Internațională a Germaniei
MADRM	Ministerul Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului
POR	Plan Operațional Regional
PIB	Produs Intern Brut
PRS	Program Regional Sectorial
RM	Republica Moldova
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
UTA	Unitate Teritorial Administrativă

Bun găsit!

Ghidul pe care îl aveți în față este destinat membrilor Consiliilor regionale pentru dezvoltare (CRD) din toate regiunile Republicii Moldova. Acest instrument are menirea de a sprijini membrii CRD în exercitarea rolului lor și a-i ajuta să valorifice pe deplin potențialul activității lor în cadrul Consiliului.

Ghidul este conceput ca un manual care descrie activitatea, locul și rolul Consiliilor regionale pentru dezvoltare în contextul și ecosistemul dezvoltării regionale a Republicii Moldova. Ghidul descrie competențele și obligațiile membrilor Consiliului, ghidează membrii spre consultarea legislației și actelor normative relevante, explică rolul membrilor ca reprezentanți ai intereselor diferitelor grupuri în contextul dezvoltare a regiunii și servește drept sursă de reguli și proceduri de lucru și conduită pentru membrii CRD.

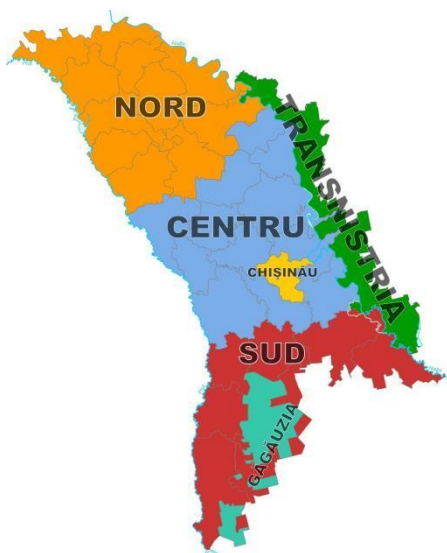
Prezentul ghid se adresează în primul rând membrilor CRD care sunt la început de mandat. Totuși acesta ar putea fi util și membrilor cu mai multă experiență ca un manual de birou ce poate fi consultat la nevoie, în cadrul activității lor.

Capitolul 1. Ce este dezvoltarea regională?

Dezvoltarea unei țări este un proces complex, neuniform și neliniar. Urbanizarea, migrația populației, schimbările în tendințele economice creează disparități în dezvoltarea diferitor regiuni. Politicile de dezvoltare regională (DR) au drept scop corectarea acestor disparități, asigurarea unei dezvoltări echilibrate, ținând cont totodată de specificul regiunilor.

[Legea privind dezvoltarea regională](#) a Republicii Moldova, adoptată în decembrie 2006 și modificată în iulie 2018, definește politica de dezvoltare regională ca o *activitate coordonată a autorităților administrației publice centrale și locale, a colectivităților locale și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate, spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social-economice a zonelor defavorizate.*

Figura 1: Regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova

Republica Moldova este împărțită în **șase regiuni de dezvoltare** distincte: Nord, Centru, Sud, Unitatea teritorial-administrativă Găgăuzia. Capitala țării, municipiul Chișinău, este identificată ca o regiune aparte, la fel ca și regiunea transnistreană. Fiecare regiune are propriul specific de dezvoltare, propriul set de probleme și limitări, precum și anumite avantaje specifice. Aceste regiuni sunt vizate de politicile și mecanismele de dezvoltare regională, la care ne vom referi la jos.

Viziunea și obiectivele de dezvoltare regională a RM pe termen mediu sunt stabilite în **Strategia națională de dezvoltare regională**. [Strategia națională 2016--2020](#) definește obiectivul general al DR după cum urmează: *asigurarea dezvoltării echilibrate a teritoriului național din punct de vedere economic, social, cultural, de mediu și evitarea manifestării disparităților și dezechilibrelor de dezvoltare*. SNDR 2016-2020 a înlocuit SNDR 2013-2015 și SNDR 2010-2012.

Noul concept (paradigmă) al dezvoltării regionale, aprobat în februarie 2020, propune o definiție actualizată a DR, și anume: *ansamblul instrumentelor și măsurilor pe care autoritățile administrației centrale și locale le iau într-un teritoriu regional în favoarea acțiunii de creștere a competitivității și dezvoltări durabile a fiecărei regiuni pentru creșterea calității vieții cetățenilor*.

Potrivit noii paradigme, obiectivul general al politicilor de dezvoltare regională este *creșterea competitivității și dezvoltări durabile a fiecărei regiuni, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor.*

Acest obiectiv urmează a fi realizat prin:

- asigurarea competitivității regiunilor, prin încurajarea dezvoltării urbane, promovarea antreprenoriatului și consolidarea capitalului uman;
- sporirea coeziunii teritoriale a regiunilor și prevenirea excluziunii unor zone defavorizate; și
- guvernanța colectivă eficientă a regiunilor, cu participarea autorităților locale și naționale și cu implicarea tuturor actorilor publici și privați interesați.

Figura 2: Cadrul instituțional al dezvoltării regionale

<p>Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - definește viziunea și prioritățile dezvoltării regionale (DR); - coordonează, aprobă și monitorizează politicile și planurile de DR, în baza strategiilor și planurilor regionale; - aprobă finanțarea proiectelor de DR din FNDR 	<p>Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM):</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborează politicile în domeniul dezvoltării regionale; - gestionează FNDR și activitatea ADR-urilor; - asigură secretariatul CNCDR 	<p>Fondul național pentru dezvoltare regională (FNDR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - instituit pentru a finanța programe și proiecte de dezvoltare regională; - aprobat anual în cadrul bugetului public național
<p>Consiliile regionale pentru dezvoltare (CRD):</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilesc prioritățile de dezvoltare a regiunilor; - aprobă și monitorizează realizarea politicilor de DR la nivel regional; - aprobă proiectele regionale propuse spre finanțare la FNDR și alte fonduri; - reprezintă interesele regiunilor în cadrul CNCDR 		
<p>Consiliile regionale pentru dezvoltare (CRD):</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilesc prioritățile de dezvoltare a regiunilor; - aprobă și monitorizează realizarea politicilor de DR la nivel regional; - aprobă proiectele regionale propuse spre finanțare la FNDR și alte fonduri; - reprezintă interesele regiunilor în cadrul CNCDR 		<p>Agențiile de dezvoltare regională (ADR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborează strategiile generale și sectoriale și planurile regionale de DR, monitorizează implementarea lor; - coordonează pregătirea și implementarea proiectelor de DR finanțate din FNDR și alte fonduri; - dețin expertiza tehnică în domeniul DR în regiunea lor; - asigură secretariatul CRD

Autoritatea națională responsabilă de formularea politicilor de dezvoltare regională și de administrarea instrumentelor naționale pentru realizarea acestor politici este ministerul de resort - în prezent, **Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM)**. Totuși legea stabilește un proces participativ mai larg pentru discutarea, aprobarea și implementarea obiectivelor de DR, atât la nivel central, cât și în regiuni.

Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR) este structura funcțională de nivel național ce avizează Strategia națională de dezvoltare regională, aprobă Documentul unic de program, constituit din acțiunile și obiectivele strategiilor de dezvoltare ale tuturor regiunilor, aprobă parametrii anuali ai Fondului național pentru dezvoltare regională și proiectele propuse spre finanțare din cadrul FNDR, după caz, caută și alte surse de finanțare. CNCDR, condus la nivel de viceprim-ministru, este constituit din miniștri din cadrul MADRM, Ministerului Economiei și Infrastructurii, Ministerului Finanțelor și altor domenii, președinții Consiliilor regionale de dezvoltare (CRD) din toate regiunile constituite, reprezentanții sectorului privat, delegat din partea CRD, și reprezentantul societății civile, selectat prin concurs, conform procedurii stabilite de CNCDR.

Fondul național pentru dezvoltare regională (FNDR) a fost instituit pentru a finanța proiecte concrete propuse pentru a avansa în realizarea obiectivelor de dezvoltare regională. Fondul național este stabilit anual în Legea bugetului public național, și este

administrat de MADRM. Totodată, deciziile de finanțare sunt discutate, la nivel regional, în cadrul CRD, și aprobate de CNCDR.

Consiliile regionale pentru dezvoltare (CRD) sunt structuri regionale reprezentative și deliberative în domeniul dezvoltării regionale. Constituite din președinți de raioane, primari, reprezentanți ai mediului de afaceri și ai societății civile din regiunea respectivă, Consiliile stabilesc direcțiile și prioritățile dezvoltării regiunii, aprobă strategiile regionale de dezvoltare - inclusiv cele sectoriale - și planurile de lucru elaborate în baza acestor strategii, discută și propun spre finanțare din cadrul FNDR proiecte de dezvoltare locale, și monitorizează implementarea politicilor și activităților de DR în regiunea respectivă. Deși nu au personalitate juridică proprie, CRD-urile au menirea de a asigura o participare largă populară în discutarea și aprobarea programelor de dezvoltare regională în regiunile respective și reprezintă interesele regiunii la nivel național.

Agențiile de dezvoltare regională (ADR) sunt instituții regionale, responsabile de formularea documentelor regionale de politici, implementarea și evaluarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională. Dacă CRD-urile au menire reprezentativă, 'parlamentară', ADR-urile sunt ramura 'executivă', ce deține expertiză tehnică și de specialitate în domeniul DR la nivelul regiunii. ADR-urile asigură secretariatul CRD-urilor.

1.1. Prezentarea regiunii

Iată profilul social-economic al regiunii de dezvoltare UTA Găgăuzia:

Regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia

Populația: 161,7 mii persoane, 40,7% urban și 59,3% rural (2019)

Suprafața: 1848 kmp

Produs intern brut regional: 4 308 945 mil.lei (2018)

Produsul regional brut per capita: 26,64 mii lei

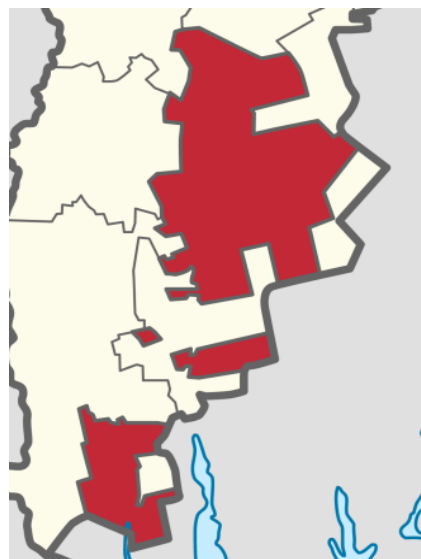
Ponderea PIB regional în PIB național - 2,2%

Producție industrială: 1 982 mil lei (2019)

Producție agricolă: 2048,6 mil lei (2019)

Investiții în active materiale: 625 713 mii lei

Investiții per capita: 3869 lei

Prioritățile de dezvoltare ale regiunii, nevoile concrete ale acesteia la o anumită etapă, direcția specifică în care ar trebui să se focuseze efortul DR le stabiliți dumneavoastră. Despre asta vom vorbi în alte capitole ale acestui Ghid.

1.2. Proiecte de dezvoltare regională

În perioada 2016-2020, în regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia, au fost implementate 5 proiecte de dezvoltare regională, în următoarele domenii de intervenție:

Dezvoltarea infrastructurii de afaceri – 2 proiecte;
Managementul deșeurilor solide – 1 proiect;
Eficiența energetică a clădirilor publice – 1 proiect;
Sporirea atractivității turistice – 1 proiect.

Costul total al proiectelor implementate a constituit **84 205** mii lei din care 45 000 mii lei din sursele FNDR; 25023 mii lei din sursele Fondului Rutier; 14182 mii lei din sursele bugetului UTA Găgăuzia.

Principalele rezultate obținute în urma implementării proiectelor:

- ✓ A fost îmbunătățită atractivitatea turistică a regiunii prin reconstrucția drumului Ferapontievca-Avdarma pe un sector de 5,2 km.
- ✓ A fost îmbunătățită infrastructura de acces către incubatorul de afaceri din or. Ceadîr-Lunga prin reparația unui sector de drum cu lungimea de 1,27 km.
- ✓ A fost îmbunătățit sistemul de gestionare a deșeurilor în raionul Vulcănești. Au fost achiziționate 3 autospeciale pentru colectarea deșeurilor cu volumul 6 m³; 147 eurocontainere zincate cu volumul 1,1 m³; 3514 euro pubele cu volumul 0,12 m³. Peste 24 000 de cetățeni beneficiază de servicii de gestionare a deșeurilor.
- ✓ Parcul industrial Comrat a fost conectat la infrastructura de utilități și drumuri de acces. Au fost construite rețele de gaze naturale - 1,08 km; rețele electrice - 6,4 km; stații de transformare instalate - 3 unități; rețele de apeduct - 3,25 km; rețele de canalizare - 0,84 km; rezervoare pentru apă potabilă - 2 buc. (2x300m³); 1 stație de epurare a apelor uzate (80m³/24h) - 1 unitate; drum de acces - 2,6 km.
- ✓ Este renovată prin măsuri de eficiență energetică clădirea Centrului de sănătate publică din or. Comrat. Suprafața pereții exteriori izolați – 2901,5 m²; Suprafața ferestrelor și ușilor exterioare schimbate – 1567,6 m²; Suprafața planșeului izolat – 1580 m². Peste 90 000 pacienți sunt deserviți anual în cadrul CSP Comrat.

Capitolul 2. Ce face Consiliul regional pentru dezvoltare?

Consiliul regional pentru dezvoltare este o structură regională reprezentativă și deliberativă în domeniul dezvoltării regionale. Împreună cu Agenția de Dezvoltare Regională (ADR), CRD asigură procesul de dezvoltare a regiunii.

Totodată, dacă ADR-ul deține funcția executivă, este un „guvern” al DR, responsabil de elaborarea politicilor și programelor, de monitorizarea implementării acestora, și deținătorul competențelor și expertizei în domeniul DR, CRD este „parlamentul” dezvoltării regionale.

În cadrul CRD se discută, se deliberează, se votează și se aprobă politici și programe de dezvoltare regională, inclusiv programe sectoriale, se monitorizează realizarea proiectelor regionale, în baza rapoartelor prezentate de ADR și asigură reprezentarea plenară a intereselor diferitelor categorii de persoane din regiune la nivel regional și național.

Astfel, membrii CRD au o imagine de ansamblu asupra dezvoltării regiunii, discută și deliberează pe marginea ei, stabilesc direcțiile prioritare ale DR, iau decizii privind alocarea resurselor pentru proiecte de DR în regiune, și reprezintă interesele regiunii la nivel național. Atribuțiile CRD sunt incluse într-un Regulament-cadru, aprobat prin [HG nr. 127 din 8 februarie 2008](#).

Figura 3: Atribuțiile generale ale Consiliului regional pentru dezvoltare

Definește scopurile și prioritățile dezvoltării socio-economice a regiunii		Coordonează elaborarea Strategiei de dezvoltare regională și a planului operațional
	CRD reprezintă regiunea:	
Mobilizează resurse pentru dezvoltarea durabilă a regiunii		Coordonează planificarea și implementarea obiectivelor de DR a regiunii

Pentru a-și realiza atribuțiile generale, prezentate în figura de mai sus, CRD are mai multe atribuții specifice. Ele pot fi rezumate la câteva grupuri mari de atribuții:

- ★ **Stabilirea direcțiilor prioritare** pentru Strategia națională de DR, și propunerea lor ADR; aprobarea Strategiei de dezvoltare regională și a planului operațional, elaborat de Agenție, prezentarea acestuia la CNCDR; aprobarea și prezentarea rapoartelor privind implementarea planului operațional regional;
- ★ **Aprobarea proiectelor regionale propuse spre finanțare:** stabilirea criteriilor de selectare; examinarea portofoliului de proiecte înaintate ADR; aprobarea proiectelor regionale; promovarea proiectelor în mediul potențialilor donatori și investitori; monitorizarea implementării proiectelor regionale, în baza rapoartelor ADR - inclusiv solicitarea explicațiilor în cazul în care se descoperă discrepanțe, monitorizarea asigurării durabilității proiectelor implementate;
- ★ **Colaborarea cu instituțiile publice și agențiile specializate** în contextul DR: cooperarea cu alte consilii regionale în chestiuni de interes comun; colaborarea cu organizațiile regionale din alte state și cu organizațiile internaționale în problemele ce țin de dezvoltarea regională;

- ★ **Reprezentarea intereselor regiunii la nivel național:** elaborarea propunerilor cu privire la îmbunătățirea politicii, legislației și altor instrumente în vederea sprijinirii dezvoltării regionale și promovarea acestora la CNCDR.

- ★ **Strategia regională de dezvoltare** este documentul de politici din domeniul DR elaborat la nivelul regiunii de dezvoltare și aprobat de CRD
- ★ **Planul operațional regional** este planul de acțiuni de implementare a Strategiei regionale, care include și portofoliul de proiecte regionale de dezvoltare propuse spre finanțare din cadrul FNDR și din alte surse

Atribuțiile specifice ale CRD sunt aprobate în regulamente proprii, elaborate în baza Regulamentului-cadru menționat mai sus.

Consultați lista completă a atribuțiilor specifice ale CRD UTAG [accesând acest link](#).

Consiliul regional pentru dezvoltare are atribuții largi, iar membrii acestuia - multe oportunități de manifestare. Totodată, cadrul normativ stabilește niște reguli clare de funcționare a Consiliului ce vor fi descrise în capitolul următor. Cunoașterea acestor reguli vă va ajuta să înțelegeți mai bine cum puteți organiza activitatea dumneavoastră în cadrul Consiliului.

Capitolul 3. Cum funcționează Consiliul regional pentru dezvoltare?

După logica funcționării lor, Consiliile regionale de dezvoltare reflectă, la nivel regional, competențele și activitatea CNCDR. Totodată acestea întrunesc elemente care le aseamănă cu consiliile raionale sau cele locale. În același timp, există și elemente distincte în activitatea acestora.

Deși CRD-urile sunt structuri deliberative și reprezentative, ele funcționează pe principii de colegialitate și nu au personalitate juridică. Membrii CRD desemnați prin concurs nu au statut de ales sau funcționar public. Toți membrii Consiliilor regionale sunt egali și activează fără remunerare. În activitatea lor, CRD-urile se bazează pe expertiza oferită de ADR-uri.

3.1. Constituirea, membrii și conducerea CRD

Consiliile regionale de dezvoltare sunt constituite după desfășurarea alegerilor locale generale, după validarea mandatelor aleșilor locali, alegerea președinților de raioane și constituirea asociațiilor raionale de primari.

Președinții de raion din raioanele parte din regiune sunt desemnați din oficiu în componența CRD. **Primarii** sunt delegați de către asociațiile primarilor din raion. CRD-ul întrunește câte un primar din fiecare raion din cadrul regiunii.

Membrii CRD din partea sectorului privat și celui asociativ din partea fiecărui raion din regiunea de dezvoltare sunt selectați în cadrul unui concurs public, desfășurat de MADRM cu sprijinul ADR. Anunțul de recrutare este publicat pe pagina web a Agenției și Ministerului, iar persoanele interesate sunt invitate să depună dosarul și să-și argumenteze interesul pentru domeniul DR și activitatea CRD.

★ Indiferent de categoria din care fac parte, **membrii CRD sunt egali** și au aceleași drepturi și obligații.

Prima ședință cu participarea noilor membri ai CRD desemnați după alegerile locale generale este **ședința de constituire**. Ședința de constituire este convocată la inițiativa MADRM și prezidată de un reprezentant al Ministerului până la alegerea președintelui CRD.

[Regulamentul-cadru al Consiliul regional de dezvoltare](#) prevede expres că președintele și vicepreședintele CRD trebuie să fie aleși din rândul președinților de raion sau primari.

O altă condiție, care lipsește în Regulamentul-cadru, dar e prevăzută în Regulamentul CRD Sud, bunăoară, e că președintele și vicepreședintele CRD trebuie să reprezinte raioane diferite, pentru a asigura o reprezentare teritorială mai largă.

La ședința de constituire este ales președintele și vicepreședintele CRD. Aceștia sunt aleși cu o majoritate de voturi.

Președintele CRD are următoarele atribuții:

- convoacă și coordonează pregătirea ședințelor CRD, aprobă ordinea de zi;

- prezidează și conduce ședințele CRD; supune votului deciziile dezbătute, menține ordinea în timpul ședințelor;
- semnează deciziile și procesele-verbale ale ședințelor CRD;
- reprezintă CRD la CNCDR;
- reprezintă regiunea și CRD în relațiile cu alte regiuni din țară și din străinătate.

Vicepreședintele îndeplinește atribuțiile președintelui în lipsa acestuia.

Secretariatul CRD este asigurat de un reprezentant al ADR, desemnat de directorul ADR.

Secretarul CRD are următoarele atribuții:

- organizează și asigură convocarea ședințelor Consiliului Regional;
- pregătește și prezintă materialele în cadrul ședințelor Consiliului Regional;
- întocmește și semnează procesele-verbale ale ședințelor Consiliului Regional;
- asistă președintele și membrii Consiliului Regional în perioada dintre ședințe;
- asigură evidența, păstrarea și arhivarea documentelor și altor materiale ale Consiliului Regional

Procedurile de desemnare a candidaților la conducerea CRD variază de la o regiune la alta, la fel ca și durata mandatului. Președintele și vicepreședintele CRD Sud au un mandat de un an, dar pot fi realeși; președintele și vicepreședintele CRD Centru - un mandat de doi ani. Regulamentul CRD Sud prevede și o procedură de revocare din funcție a membrului CRD - după trei absențe nemotivate. E important de reținut că deciziile specifice privitoare la organizarea și reglementarea activității CRD aparțin exclusiv membrilor Consiliului.

3.2. Ședințele CRD: reguli și proceduri

Regulile de desfășurare a ședințelor CRD sunt descrise expres în [Regulamentul CRD](#). Iată prevederile principale, pe scurt:

- ★ Consiliul regional de dezvoltare se întrunește în ședințe ordinare trimestrial. Totodată CRD se poate întruni în ședință extraordinară ori de câte ori este necesar. Ședințele extraordinare pot fi convocate:
 - la solicitarea președintelui CRD;
 - la inițiativa CNCDR;
 - la inițiativa ADR; sau
 - la solicitarea a 1/3 din numărul total de membri CRD.

★ **CRD UTA Găgăuzia s-a întrunit în trei ședințe pe parcursul anului 2019 și în două ședințe în 2020.**

- ★ În cazul ședințelor ordinare, invitația și documentele însoțitoare trebuie să fie expediate membrilor CRD cu cel puțin 15 zile înainte de ședință; în cazul celor extraordinare - cu cel puțin 3 zile înainte. Ordinea de zi a ședinței CRD va fi publicată pe pagina web a ADR cu cel puțin o zi înainte de ședință.
- ★ De regulă, ședințele CRD au loc în localitatea de reședință a ADR, dar la nevoie, acestea pot fi convocate în alte localități din regiune.

- ★ Președintele CRD poate invita la ședință reprezentanții APL, ai organizațiilor donatoare, ai asociațiilor obștești, experți și alte persoane interesate. Persoanele invitate participă la ședință și la dezbaterile chestiunilor fără drept de vot. Directorul ADR participă la ședințele CRD fără drept de vot.
- ★ Ședința este deliberativă dacă este prezentă majoritatea membrilor CRD - 50% plus unu. Dacă nu este prezentă majoritatea membrilor, ședința este amânată.
- ★ În caz de indisponibilitate, membrii CRD pot desemna o altă persoană pentru a-i reprezenta la ședința CRD, inclusiv cu drept de vot, pe bază de procură sau alt document oficial, care se prezintă președintelui CRD înainte de începerea ședinței. Documentul de împuternicire este anexat la procesul-verbal al ședinței.
- ★ Deciziile CRD sunt adoptate prin consens sau cu votul majorității membrilor prezenți. În caz de paritate de voturi, votul președintelui este decisiv.
- ★ Președintele semnează deciziile aprobate de Consiliu în termen de cel mult 3 zile. Secretarul CRD informează persoanele interesate despre deciziile CRD în termen de cel mult 7 zile din data semnării acestora. Președintele și secretarul CRD semnează și procesele-verbale ale ședințelor.
- ★ Secretarul CRD asigură informarea operativă și transparentă a publicului despre cele mai importante decizii ale Consiliului, cu plasarea acestora pe pagina web a ADR.
- ★ Secretarul CRD asigură păstrarea și arhivarea deciziilor CRD, a proceselor-verbale, și a altor materiale relevante în modul stabilit de lege pentru documentele oficiale.

3.3. Platforme sectoriale ale CRD

Consiliile regionale de dezvoltare activează și dincolo de contextul ședințelor CRD. Membrii CRD pot decide să-și organizeze munca în cadrul Consiliului instituind structuri auxiliare, care îi pot ajuta în focusarea atenției și atragerea de sprijin și expertiză suplimentară în anumite domenii prioritare.

În mandatele anterioare, CRD-urile au instituit **comisii regionale sectoriale** (CRS) pentru a oferi atenție sporită unor subiecte de interes major pentru regiune și a pregăti mai bine deciziile și politicile aprobate de CRD în domeniile respective.

CRS-urile au drept scop focusarea discuției pe anumite proiecte concrete, îngustarea cadrului de dezbateră și atragerea de resurse suplimentare de cercetare și expertiză pentru pregătirea și discutarea unor decizii ale CRD în sectoarele respective.

De regulă, CRS-urile sunt constituite pentru a sprijini eforturile CRD în pregătirea unor intervenții prioritare pentru regiunile de dezvoltare. Astfel Consiliul UTAG în mandatul 2020-2024 a aprobat constituirea unei CRS în domeniul apei și canalizării, domeniu considerat prioritar pentru UTA Găgăuzia.

★ În octombrie 2020, CRD UTAG a aprobat componența nouă a comisiei regionale sectoriale în domeniul aprovizionării cu apă și canalizării.

CRS-urile funcționează în baza unui regulament propriu de organizare, care definește următoarele **atribuții ale Comisiei regionale sectoriale**:

- Asistarea CRD în **realizarea activităților** planificate în sectorul vizat;
- **Mobilizarea resurselor** la nivel regional în sectorul respectiv, inclusiv prin măsuri de informare a cetățenilor;
- **Îmbunătățirea planificării și programării regionale** și locale în sectorul vizat;
- **Optimizarea investițiilor** în proiectele regionale din sector și identificarea unor **surse suplimentare de finanțare**;
- Îmbunătățirea **dialogului intersectorial** la nivel regional și **facilitarea cooperării intercomunitare**.

Comisiile regionale sectoriale au mai puțini membri decât CRD-urile - între 5 și 12 membri - se pot convoca mai ușor, și pot accesa resurse și expertiză din cadrul direcțiilor raionale. În caz de necesitate, acestea pot solicita asistența ministerelor de linie sau a partenerilor de dezvoltare.

Totodată consiliile regionale de dezvoltare nu sunt limitate doar la formatul CRS în stabilirea unor structuri auxiliare pentru prioritățile lor. Un alt format sunt **grupurile de lucru tematice ad-hoc**, care au aceleași atribuții ca și CRS-urile, singura diferență principală fiind statutul temporar al acestora și funcționarea în format mai flexibil. În mandatul 2019-2023, **CRD Nord a decis că va forma grupuri de lucru tematice ad-hoc** pentru realizarea unor intervenții urgente sau de scurtă durată în domenii de interes.

După cum am menționat și în capitolele anterioare, decizia privind formatul și modul de funcționare a structurilor specializate aparține exclusiv membrilor CRD.

3.4. Activitatea CRD în afara ședințelor

În afara contextului ședințelor ordinare și extraordinare ale CRD, și a întrunirilor CRS sau grupurilor ad-hoc, activitatea membrilor Consiliilor regionale continuă. Angajamentul de a lucra în interesul regiunii și a îmbunătățirii vieții oamenilor nu se termină aici.

Membrii CRD continuă să se documenteze despre starea lucrurilor din regiunea lor. Ei solicită de la ADR și de la autoritățile centrale rapoarte, studii și alte documente de cercetare pe diverse domenii, se familiarizează cu ultimele tendințe în materie de dezvoltare locală, urbanizare și DR din regiune.

Membrii CRD participă la instruirii tematice puse la dispoziție de partenerii de dezvoltare sau de ADR, la solicitarea Consiliului, și la alte oportunități de instruire din piață. Membrii CRD participă în vizite de studiu și schimburi de experiență cu alte regiuni sau cu alte state. Aceste activități sunt esențiale pentru ca membrii CRD să acționeze informat și cu intenție în cadrul Consiliului.

Totodată, membrii CRD pot organiza și activități proprii:

- Audieri publice pe subiecte de interes, pentru discutarea proiectelor prioritare într-un anumit sector;
- Mese rotunde cu participarea experților invitați;
- Ședințe de documentare și prezentare a oportunităților oferite de regiune pentru investitori;
- Întâlniri amabile cu potențiali parteneri de dezvoltare și finanțatori, și altele,

Organizarea unor asemenea activități de anvergură poate ridica semnificativ profilul și notorietatea CRD în regiune, iar asta poate contribui, printre altele, și la realizarea mai rapidă a obiectivelor de dezvoltare.

Dar aceste activități nu sunt posibile fără o colaborare apropiată între membrii CRD și echipa ADR. O asemenea colaborare nu se poate rezuma doar la contactul periodic, formal, dintre secretarul și președintele CRD, în afara ședințelor.

- ❖ Câte ore sunteți pregătit să dedicați activității CRD, pe lună?
- ❖ Vă interesează participarea la programe de instruire pentru membrii CRD?
- ❖ Sunteți de acord să organizați o discuție cu potențiali finanțatori de proiecte prioritare pentru regiunea dumneavoastră?

Menținerea unei comunicări active dintre toți membrii CRD și ADR este foarte importantă. În capitolul următor vom vorbi despre instrumentarul de comunicare pe care îl aveți la dispoziție în calitate de membri ai CRD.

Capitolul 4. Instrumente pentru membrii CRD

Am stabilit în capitolul anterior că dacă membrii CRD își doresc să organizeze eficient activitatea Consiliului regional, ei înșiși trebuie să fie cât mai activi. Membrii pot solicita informații, resurse și expertiză pe diferite subiecte, ei pot vorbi public despre problemele dezvoltării regionale, pot vota împotriva deciziilor pe care le consideră inoportune, pot iniția discuții și organiza consultări pe subiecte de interes.

Totodată, în cadrul CRD, membrii pot colabora mai activ între ei pentru a asigura că vocile și interesele diferitor grupuri sunt luate în considerare în regiune, iar interesele regionale se fac auzite în dialogul național de politici privind dezvoltarea regională.

Dacă un președinte de raion vrea să obțină sprijinul pentru un proiect ce vizează mai multe raioane - de exemplu, un drum regional - acesta poate iniția un dialog cu președinții raioanelor vecine, dar și cu primarii și oamenii de afaceri din regiune. Dacă proiectul este valoros și poate îmbunătăți viața unui număr semnificativ de cetățeni, un asemenea proiect va fi sprijinit și de reprezentanții societății civile.

Conjugarea eforturilor în asemenea cazuri este esențială - un singur raion nu ar putea obține aprobarea unei asemenea investiții, iar o acțiune comună va asigura realizarea eficientă și durabilă a proiectului propus.

Totodată - ca să continuăm exemplul ipotetic - dacă reprezentanții societății civile sunt de părere că, în acest moment, este mai importantă aprovizionarea cu apă potabilă și extinderea rețelei de canalizare în mai multe comunități rurale, ei pot acționa în comun cu primarii sau pot atrage de partea lor oamenii de afaceri interesați de subiect.

Competiția dintre priorități sau proiecte puternice va consolida calitatea procesului de DR. Chiar componența CRD încurajează cooperarea, promovarea unor interese comune și căutarea compromisurilor, în spiritul parlamentarismului local.

4.1. Cum păstrăm legătura între ședințe

Am menționat, în capitolul 3, importanța menținerii unei comunicări active dintre membrii CRD și ADR. Cum facem acest lucru în pauzele dintre ședințe?

Poșta electronică și pagina web a ADR sunt canalele clasice de comunicare - alături de telefonul fix sau mobil - folosite în prezent de CRD și ADR pentru a păstra legătura și pentru a comunica despre activitate.

CRD nu are o pagină web proprie. Consiliul este găzduit de pagina web a ADR din cadrul regiunii sale de dezvoltare. CRD are un compartiment dedicat pe pagina ADR, unde sunt publicate ordinea de zi, deciziile și procesele-verbale ale ședințelor, regulamentul de activitate al CRD. Tot acolo se găsesc documentele de politici - SNDR, Strategia regională de dezvoltare, Planul operațional, rapoartele de monitorizare și progres pe Strategie, după caz, și regulamentul și rapoartele de activitate al CRS-urilor.

Pagina ADR găzduiește și un **portal informațional (intranet) al CRD** pentru coordonarea activității Consiliului și facilitarea schimburilor de opinii între membrii CRD.

Portalul conține o rubrică dedicată ședințelor CRD, unde sunt plasate materialele ședințelor, rubrica *Biblioteca*, ce conține mai multe studii și rapoarte de specialitate,

Rubrica de comentarii a fost creată pentru colectarea de opinii pe diverse subiecte. Aici pot fi consultate, înainte de ședințele CRD, proiectele de decizii, și pot fi colectate comentariile scrise, desfășurate, ale membrilor. Ultima rubrică, rubrica *Forum*, are menirea de a găzdui discuții între membrii CRD și echipa ADR pe subiecte de DR.

În prezent, portalul intranet este puțin cunoscut și folosit de către membrii CRD. Credem că acest instrument ar putea fi valorificat mai mult, la necesitate - un prilej pentru aceasta ar putea fi, bunăoară, colectarea opiniilor și comentariilor pe proiectele de decizii sau documente de politici.

Figura 4. Portalul informațional intranet pe pagina web a ADR

Poșta electronică este folosită, în prezent, în mare parte ca instrument de coordonare a ședințelor CRD. Inițiatorul comunicării este secretarul CRD din partea ADR - sau, în unele cazuri, președintele CRD - care informează membrii despre ședințe planificate sau organizează alte activități.

O altă opțiune ce poate fi valorificată de CRD-uri ar putea fi **buletinul informativ intern**, diseminat pe email, ce conține noutăți, informații tematice, sondaje, invitații la evenimente, și poate fi un instrument bun de consolidare a echipei CRD la distanță.

CRD UTAG a decis folosirea unui **chat grup de platforma Viber** pentru păstrarea legăturii între membri. Consiliului regional din UTAG are doar 13 membri - pentru o asemenea componență, acest instrument poate fi foarte util.

Utilizarea chat group-urilor în format mai mare, de 30+ persoane, ar putea fi problematică dacă se abuzează de ea. Instituirea unor reguli clare de folosire a chat grupului pentru nevoile CRD ar putea rezolva această problemă. Multe platforme: **WhatsApp, Viber, Messenger, Signal, Telegram** - oferă această posibilitate.

Pe **Telegram**, modelul preferabil este **canalul cu un autor sau grup de autori** și comentariile deschise. Astfel, se poate comunica strategic pe subiecte punctate, evitând devierile de la subiect și bombardarea participanților cu notificări.

Un alt canal potrivit pentru grupuri de 30-50 de persoane este **grupul privat/închis pe Facebook**. Facebook groups permite postarea anunțurilor care ajung cu ușurință la membri, permite mesajele pentru toată comunitatea, și, având în vedere prevalența

Facebook-ului în Republica Moldova, s-ar putea dovedi cel mai comod canal de comunicare.

Decizia de a menține contactul cu alți membri în afara ședințelor aparține membrilor CRD, ca și stabilirea canalelor de legătură și comunicare optime. O discuție pe acest subiect la următoarea ședință a CRD ar putea rezolva problema rapid.

4.2. Secretariat, logistică și buget

Secretariatul activității CRD este asigurat de ADR. Agenția asigură logistica activității CRD - mape, documente, stilouri, hârtie, apă, pauzele de cafea, alte detalii.

Dacă membrii CRD sunt de părere că sprijinul respectiv este insuficient și trebuie suplimentat, CRD poate cere ADR includerea unui buget mai mare pentru activitatea CRD în următorul ciclu de planificare. Acest lucru este valabil în special pentru cazurile în care membrii CRD doresc să organizeze evenimente: discuții, mese rotunde, vizite de documentare.

Planificarea riguroasă din timp și suplimentarea suficientă a bugetului ADR pentru necesitățile CRD este singura soluție pentru a realiza cele dorite. Solicitarea de suplimentare a bugetului trebuie argumentată corespunzător.

Capitolul 5. Relația cu mass-media: vorbiți despre prioritățile regiunii!

Activitatea Consiliului regional de dezvoltare este **o activitate de interes public** și aceasta trebuie comunicată respectiv. Acest lucru este valabil și pentru activitatea individuală a membrilor CRD.

O bună comunicare publică permite Consiliului să-și facă mai cunoscută și mai înțeleasă agenda și activitatea, precizează rolul și locul CRD în sistemul administrației publice și politicilor publice din regiune, și permite membrilor CRD să promoveze mai ușor prioritățile identificate.

O bună comunicare publică a CRD poate include, printre altele:

- ★ *Caracterul public al ședințelor*, cu publicarea din timp a agendei și deciziilor și *invitarea presei regionale; comunicate de presă* difuzate după ședințe;
- ★ *Organizarea unor evenimente publice*: discuții, consultări, mese rotunde, vizite în teren pe subiecte de interes local sau regional, *cu invitarea și participarea presei regionale sau locale*;
- ★ Pregătirea unor *materiale informative sau explicative despre dezvoltarea regională*, prioritățile DR în regiune, proiecte regionale importante, și distribuirea acestora tuturor actorilor interesați, inclusiv presei; după caz, *instruiri în domeniul DR pentru jurnaliști*;
- ★ *Parteneriate tematiche și alte forme de cooperare periodică cu actori importanți* din regiune: business, societate civilă, instituții academice, APL;
- ★ *Menținerea și actualizarea paginii web a CRD* cu informații recente și utile; *crearea și menținerea unei prezențe publice a CRD pe rețelele sociale*.

Totodată, și membrii CRD pot avea o **comunicare publică activă** - asta se referă la președinte, vicepreședinte și secretarul CRD, dar și la ceilalți membri:

- ★ *Declarații și interviuri de presă*;
- ★ *Participarea la emisiuni de discuții și dezbateri* la radio și TV;
- ★ *Luări de poziții publice, publicarea opiniei pe subiecte de interes* - în ziare sau portaluri media sau pe platformă proprie (blog personal, rețele sociale).

O prestanță publică activă și prezența în mass-media va ridica profilul public al membrului CRD, va permite popularizarea unor subiecte importante pentru Consiliu și va permite construirea unor relații avantajoase cu presa din regiune.

Abordarea descrisă mai sus poate fi compilată într-o **Strategie de comunicare a CRD**, iar *activitățile pot fi realizate cu sprijinul specialistului de comunicare din cadrul ADR sau cu implicarea unor experți* invitați din exterior. Dacă Consiliul va considera necesar, el poate solicita organizarea unor instruiri privind construirea unei bune relații cu presa și gestionarea interviurilor media pentru membrii CRD.

Capitolul 6. Etica și conduita membrilor CRD

Membrii CRD au o privire de ansamblu asupra regiunii, participă la determinarea priorităților de dezvoltare, aprobă strategii și planuri de lucru, selectează și promovează spre finanțare proiecte concrete ce urmează a fi realizate în regiune. Această putere vine cu un set de responsabilități.

Regulamentul-cadru de funcționare a CRD stabilește în termeni generali **regulile de conduită în Consiliul regional**. Astfel, membrii CRD sunt așteptați la ședințele CRD, iar *trei absențe nemotivate ar putea duce la excluderea din componența Consiliului*. La fel, trebuie respectate **rigorile organizării și desfășurării ședințelor**: termenele de anunțare, convocare, consultare și adoptare a deciziilor, și alte aspecte organizatorice.

Deși nu toți membrii CRD sunt funcționari publici, iar poziția în cadrul Consiliului nu este remunerată, fiecare membru reprezintă, în persoana sa, regiunea. Din acest motiv, vă încurajăm să vă ghidați în activitatea din cadrul CRD de un set de norme etice general acceptate - o normă de referință, în acest caz, ar putea fi [Ghidul de conduită al funcționarului public al Republicii Moldova](#).

Atribuțiile vaste consultative și deliberative ale CRD ne oferă oportunitatea de a defini **valorile Consiliului** și ale membrilor CRD:

- *Implicarea și discutarea activă* a subiectelor de pe agenda CRD și a temelor conexe DR relevante pentru regiune;
- *Colegialitatea* între membri în cadrul activității CRD; și
- *Descurajarea absenteismului și pasivității*.

Totodată, activitatea CRD vizează și promovarea unor decizii de promovare și aprobare a unor proiecte de dezvoltare, iar în acest caz e importantă respectarea prevederilor legale ce țin de **conflictul de interese**.

- ★ În acest sens, recomandăm să evitați participarea în luarea deciziilor pe proiecte ce vă vizează personal sau îi vizează pe apropiații dumneavoastră.

Faceți cunoștință cu [Legea cu privire la conflictul de interese](#) pentru a preveni alte situații posibile de acest gen.

Alte linkuri utile ce vizează etica și conduita:

- [Ghidul OECD pentru soluționarea conflictelor de interese în administrația publică, 2003](#)
- [Ghid practic pentru transparentă și participarea cetățenilor - Republica Moldova, 2017](#), publicație a Congresului autorităților locale și regionale a Consiliului Europei.

Rețineți: oamenii vor judeca CRD după implicarea fiecăruia, după prestația în ședințe și după rezultatele proiectelor și activităților promovate. **Mult succes!**

Capitolul 7. Contacte utile

Lista și datele de contact ale membrilor CRD UTA Găgăuzia în mandatul 2020-2024 poate fi consultată [aici](#).

Președinte CRD UTAG:

Irina Vlah, bașkanul UTAG

Tel: 0298-246-36, 0298-212-22 (Comitetul executiv al UTAG)

E-mail: bashkanat@mail.ru

Vicepreședinte CRD UTAG:

Ivan Topal, președintele raionului Comrat

Tel: 0298-220-58, 069-122-236

E-mail: raioncomrat@mail.ru

Agenția de Dezvoltare Regională UTAG:

Tel: 0298-226-93

E-mail: adr.utag@gmail.com, adrgagauzia@adrgagauzia.gov.md

Persoana de contact din cadrul ADR UTAG:

Elena Kîssa,

Tel: 0298-223-47, 079-552-077

E-mail: elena.cissa@adrgagauzia.gov.md

Pentru a accesa **portalul informațional de intranet al CRD UTAG**, tastați [aici](#), introduceți numele de utilizator individual și parola.

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului:

Tel: 022-204-581

E-mail: cancelaria@madrm.gov.md